

YTTRANDE

Dnr: KS 2021–1630

Socialdepartementet

Promemorian Vaccinationsbevis på serveringsställen och i andra verksamheter, smittskyddsåtgärder i långväga kollektivtrafik och förlängning av begränsnings- och serveringsförfordningarna (S2021/07875)

Svenska kyrkan har granskat promemorian utifrån teologiska och etiska perspektiv: Svenska kyrkans grundläggande människosyn, ett barnrättsperspektiv, rätten till ett liv i värdighet samt Sveriges internationella åtaganden att respektera och garantera mänskliga friheter och rättigheter.

Svenska kyrkans församlingar och pastorat har ett lagstadgat uppdrag som huvudmän för begravningsverksamheten i samtliga kommuner utom Stockholm och Tranås. Detta betecknas av regeringen som samhällsviktig verksamhet.

Promemorian berör Svenska kyrkans verksamhet. Församlingarnas, pastoratens, stiftens och den nationella nivåns verksamhet har ställts om för att efterleva de direktiv som har utfärdats av regeringen, Folkhälsomyndigheten och länsstyrelserna.

SVENSKA KYRKANS YTTRANDE

Svenska kyrkan *accepterar* förslagen i promemorian och välkomnar skrivningarna om att det ska vara frivilligt för anordnare och verksamhetsutövare att använda sig av möjligheten att kräva vaccinationsbevis.

Svenska kyrkan *understryker* att begränsning av grundlagsfästa rättigheter är en extraordinär åtgärd. Den juridiskt möjliga begränsningen av rörelsefriheten och av mötesfriheten innebär, om den tillämpas, en allvarlig begränsning av religionsfriheten.

Svenska kyrkan lämnar följande särskilda synpunkter:

SVENSKA KYRKANS SYNPUNKTER

Svenska kyrkan har genom hela pandemin i sina remissvar understrukit och framhållit att begränsning av grundlagsfästa rättigheter är en extraordinär åtgärd och angelägenheten i att respektera religionsfriheten, den enskildes rätt att enskilt och gemensamt utöva religion. Svenska kyrkan accepterade tillämpningen av vaccinationsbevis för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar för sammankomster inomhus för högst 100 deltagare, men framhöll samtidigt vikten av alternativ till systemet med vaccinationsbevis för sammankomster för religionsutövning, för gudstjänster, vilket också finns idag.

Övergripande kan sägas att det i det förslag som nu remitterats saknas en analys av konsekvenser för religionsutövningen och religionsfriheten. Religionsfriheten nämns på några punkter, men en relevant konsekvensanalys saknas för vad inskränkningarna med vaccinationsbevis innebär – vilket görs när det gäller andra rättigheter (se 3.5 och 3.6).

1 Allmänna sammankomster och offentliga tillställningar

Svenska kyrkans uppfattning är att den grundläggande rättighet som religionsfriheten utgör inte har belysts tillräckligt i de förslag som läggs fram. Svenska kyrkan finner anledning att påminna om att religionsutövning inte kan jämföras med kultur- och idrottsevenemang ur rättighetsperspektiv. Detta återspeglas inte i de förslag som läggs fram i promemorian.

Svenska kyrkan har även tidigare framfört att en person ska kunna utöva sin religion utan att identifieringshandling ska behöva uppvisas, till exempel för deltagande i gudstjänst. I promemorian uppmärksammas inte detta dilemma.

1.1 Begravningar

Då deltagartaken för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar upphörde den 29 september 2021, upphörde också den särskilda regleringen för att säkerställa att 20 personer kan delta vid begravningar oavsett omständigheter.

Svenska kyrkan framhåller att det är centralt att en särskild bestämmelse för deltagarantal om 20 personer vid begravning skrivs in om det skulle bli aktuellt att regeringen återinför deltagartak, vilket också nämns som en möjlighet i promemorian.

I promemorian finns även förslag om att införa krav på vaccinationsbevis för privata sammankomster om smittläget förvärras. Detta skulle för Svenska kyrkans del kunna innebära att identifiering av personer måste ske vid till exempel minnesstunder, dopkaffan och liknande då Svenska kyrkan upplåter lokal för dessa. Det innebär också att personal måste vara på plats och kontrollera bevisen vid inpassering. Detta bedöms kunna innebära en ansträngning i relation till allmänheten i situationer där människor söker ett sammanhang i viktiga skeenden i livet.

2 Risk för ökade spänningar i samhället

Svenska kyrkan uppfångar från församlingar i olika delar av landet att polarisering och spänningar ökar i samhället och att införandet av vaccinationsbevis blir katalysatorer i bland annat diskussionen om vaccinering.

Svenska kyrkan vill framhålla att det finns en konflikt mellan att värna flertalets hälsa och att visa respekt för varje människas värde och värdighet. Spänningar mellan människor när det gäller deras möjligheter till deltagande och rörlighet är förenad med social oro. Detta berörs också i promemorian när det gäller kultur- och fritidsverksamhet.

Svenska kyrkan vill framhålla, mot bakgrunden av erfarenheter från att vara en rikstäckande kyrka, att vaccinationsbevis som krav för tillgång till serviceinrättningar, kollektivtrafik över 150 kilometer, tillgången till kultur- och fritidsverksamhet riskerar att skapa spänningar mellan människor som är svåra att överbrygga. Det kan också bidra till att skapa en utsatthet för människor på olika sätt. Smittskyddsåtgärder som på ett avgörande sätt skapar spänningar mellan människor kan få långtgående återverkningar för enskilda och för hela samhällets förståelse av rätt och rättvisa.

Alla kan inte i nuläget uppvisa vaccinationsbevis med identitetshandling, inte ens när personer under 18 år och de som kan uppvisa medicinska intyg för att man inte kan vaccineras undantas. Personer som rest in från tredje land och har vaccinerats där och personer som inte har svenskt personnummer riskerar att behandlas som icke vaccinerade. Svenska kyrkan stöder planen att man senast efter årsskiftet ska kunna hantera detta med manuella lösningar.

Svenska kyrkan håller med om att det är angeläget att finna sätt för validering av lagliga vaccinationer eftersom konsekvenserna är så omfattande för dem som idag inte kan få ett vaccinationsbevis i Sverige.

Vaccinationsbevis som krav för de föreslagna områdena kan i många fall få genomgripande konsekvenser för människors vardag. Därför är det angeläget att smittskyddsåtgärderna inte innebär en risk för diskriminering och ojämlik behandling. Det är viktigt att de smittskyddsåtgärder som beslutas och tillämpas uppfattas som ett relevant skydd för liv och hälsa.

Om samma åtgärder inte kan tillämpas för alla bör alternativa åtgärder övervägas, så att smittskyddet kan anpassas för människor som inte har samma möjlighet till vaccination eller uppvisande av vaccinationsbevis.

2.1 Vaccinationsbevis som krav för kollektivtrafik över 150 kilometer

Svenska kyrkan anser att konsekvenserna av ett införande av vaccinationsbevis för kollektivtrafik över 150 kilometer bör ytterligare analyseras för människor som bor i glesbygdsområden. Svenska kyrkan har genom sin rikstäckande verksamhet god kännedom om konsekvenser för enskilda när det gäller avstånd till exempelvis nödvändiga serviceinrättningar och hälso- och sjukvård. Förslaget kan komma att drabba människor med långa avstånd till dessa hårt. Det är särskilt viktigt att analysera förutsättningarna för barn och unga och för personer som har behov av resor till servicefunktioner. Förslaget tar hänsyn till behoven inom områden med närmare avstånd, men kanske saknas ett tydligt glesbygdsperspektiv.

2.2 Vaccinationsbevis som krav för deltagande i kultur- och fritidsverksamhet

I promemorian betonas att rätten till kultur är grundläggande i en demokrati och att det är allvarligt att begränsa människors möjligheter att delta i verksamheter och att röra sig i samhället.

Barnets rätt till andlig utveckling nämns inte i promemorian som en del av den barnkonsekvensanalys som varje verksamhetsansvarig behöver göra. Artikel 6 i barnkonventionen understryker varje barns rätt till liv, överlevnad och utveckling. Artikeln handlar inte bara om barnets fysiska hälsa utan också om den andliga, moraliska, psykiska och sociala utvecklingen. Svenska kyrkan och trossamfunden har under pandemin framhållit värnandet av både den fysiska hälsan och den existentiella hälsan och betonar att det finns anledning att särskilt beakta detta.

3 Den fysiska och existentiella hälsan

Trossamfunden har en unik möjlighet och förmåga att bidra till att främja människors hälsa i vid bemärkelse och att tillgängliggöra resurser för den existentiella hälsan, vilket är av betydelse för hela samhället. Trossamfunden har framhållit att de självklart kommer att fortsätta att värna smittsäkerhet på ett ansvarsfullt sätt utan att krav på vaccinationsbevis införs.

Svenska kyrkan har i tidigare remissvar till regeringen, tillsammans med Sveriges kristna råd, framhållit att värna liv handlar både om att bekämpa smitta och att befrämja folkhälsan i ett vidare

perspektiv. Detta är angeläget i den situation vi nu befinner oss med långvarig begränsning i möjligheten att bearbeta pandemins existentiella dimensioner. Trossamfundens långsiktiga bidrag till folkhälsan är viktigt, både i det aktuella läget och för att ge goda förutsättningar för framtiden.

Uppsala den 20 december 2021

På kyrkostyrelsens vägnar

Erika Brundin
Ställföreträdande generalsekreterare